

Són al bell mig de la trifulga diària –dosi de sobreactuació escaient inclosa– entre PSOE i PP, entre socialistes i populars. Han pactat amb els uns i amb els altres, segons que ha imposat el pragmatisme. Són Josep Sánchez Llibre i Josu Erkoreka, portaveu adjunt de CiU i portaveu del PNB al Congrés dels Diputats, respectivament. El primer acumula disset anys a la cambra baixa; el segon, deu. De Madrid estant, gaudeixen d'una visió privilegiada d'allò que Jordi Pujol anomena l'“encaix” de Catalunya i el País Basc a l'estat espanyol. I és sobre això, sobre l'opinió que els *nacionalistes perifèrics* tenen del moment polític actual, que van coincidir el 27 de gener a València, dins el cicle “Les possibilitats d'una geometria variable al parlament espanyol”, organitzat per l'Octubre Centre de Cultura Contemporània.

Josep Sánchez Llibre deixa clar, de bon començament, que “els drets de Catalunya com a nació, o d'Euskadi, no deriven del títol vuitè de la Constitució ni de cap llei material. Deriven de la nostra història, de la nostra realitat i del nostre sentiment de comunitat, de la nostra voluntat de ser, i això és anterior a qualsevol constitució que hagi dictat o pugui dictar l'estat espanyol”. A parer seu, “el nacionalisme no és ni pot ser una ideologia. Jo no sóc ni em sento demòcrata-cristià perquè sigui nacionalista, sinó que sóc nacionalista perquè sóc demòcrata-cristià. Jo em sento nacionalista perquè crec en els drets de les persones, perquè sé que les persones viuen en comunitats naturals –la primera, la família– i perquè crec que aquestes comunitats naturals són imprescindibles per a la plena realització de cada persona”.

Josu Erkoreka mira enrere i recorda que el PNB va dubtar, als orígens, sobre la conveniència de ser presents o no a l'hemicicle espanyol: “Abans del 1918, abans que el PNB accedira per primera vegada a les Corts generals, va haver-hi un debat intern molt intens sobre la pertinència o no de fer aquest pas. Té sentit que un partit nacionalista participe de les institucions d'una altra nació? Allò va superar-se de manera favorable, tenint en compte que era una institució que ens afectava com a bascos i a la qual no havíem de renunciar, si és que volíem influir-hi. Val a dir, però, que els primers diputats bascos, aquell 1918, van debatre entre ells de manera molt dura sobre la

PRATS I CAMPS

Nacionalisme a dues veus

Fa anys que Josep Sánchez Llibre (UDC) i Josu Erkoreka (PNB) són diputats al Congrés espanyol. Amb motiu d'una visita a València, tots dos han dit què els sembla la situació que travessen els nacionalismes català i basc, respectivament. Nacionalisme a dues veus i amb ulls de Madrid.

Josu Erkoreka, a l'esquerra, i Josep Sánchez Llibre, a la dreta, a l'edifici Octubre Centre de Cultura Contemporània de València.

coherència de continuar-hi, atès que l'espanyolisme va convidar-los a abandonar l'hemicicle. 'Si vostès venen ací a dir que la seua nació primera, aquella que estimen, no és l'espanyola, no poden seure en aquest hemicicle', van dir-los. Afortunadament, no van arribar a votar la continuïtat o no a les Corts espanyoles, perquè, si no, n'hauríem eixit. Més endavant, durant la Segona República, els diputats bascos fins i tot van qüestionar si calia participar en l'elaboració dels pressupostos de l'estat, com si no els afectaren. Finalment, el 1977, el PNB va decidir de participar de manera plena, a

la cambra. En canvi, l'esquerra *abertzale* no ha fet igual: en ocasions, ni tan sols s'han presentat als comicis espanyols, en algunes altres, han obtingut escons però no els han ocupats, o fins i tot hi han estat presents segons que els interessara.

Sánchez Llibre apunta que "és l'existència mateixa del catalanisme allò que ens permet de preguntar-nos si el catalanisme ha de contribuir al govern de l'estat o no. El problema del catalanisme polític és que els interessos de Catalunya no són els mateixos que els de l'estat. Hi pot haver moltíssimes coincidències en moltes qüestions –estabilitat econò-

mica, protecció social, etc.–, però no són interessos sempre coincidents. En moltes qüestions, els interessos són fins i tot contraris, i penso en el dèficit fiscal, en la política cultural, etcètera. Entendre que Catalunya es defensa exclusivament a Catalunya, però, és un error flagrant i vol dir desconèixer la nostra realitat política i qüestions tan evidents com ara la globalització o les grans directrius que imposa la realitat econòmica i social del nostre entorn. El catalanisme polític no ha estat mai provincià ni curt de mires, sinó que sempre ha tingut un projecte propi d'Espanya i una clara vocació europea. Aquest projecte exigeix la transformació d'Espanya, i això no es farà esperant que Espanya *caigui del cavall i vegi la llum*, sinó que exigeix treballar des de dins i des de fora perquè l'estat es transformi. El catalanisme polític, doncs, no és menys catalanisme perquè vulgui decidir –quan pugui– a Espanya. Voler manar a Madrid no implica ser menys catalanistes. El catalanisme polític hauria d'aspirar a governar des del més humil dels ajuntaments fins a fer seure gent compromesa amb el país a la secretaria general de les Nacions Unides, o al consell de seguretat, o a la Comissió Europea, o al consell de ministres espanyol." "L'estat espanyol –sentència Sánchez Llibre– continua essent una realitat artificial, però una realitat poderosa. I no podem ignorar-la i fer com els estruços, amagant el cap a terra o sota l'ala."

El cas basc. Josu Erkoreka s'endinsa en la situació concreta que viu el nacionalisme basc en general i, per explicar-la, dibuixa una metàfora futbolística: "Som com un equip de futbol que té ímpetu, molta força, objectius clars, que sap a què juga, però que es troba amb dificultats i entrebancs endògens i exògens. Quins? Una part de l'equip és integrada per jugadors molt agressius, molt violents, encara que ens imaginem que volen marcar gols. Provoquen lesions molt greus, i la resta de l'equip ens preguntem si val la pena de continuar jugant plegats. El bon nom de l'equip se'n ressent, per culpa d'ells. D'una altra banda, hi ha jugadors amb ganes, però que sempre volen ser protagonistes, decisius, i això també fa que el joc de l'equip se'n ressent."

En aquest sentit, Erkoreka considera un entrebanc "l'atomització que presenta el nacionalisme basc: hi ha el PNB, l'es-

FRANS I CAMPS

Josu Erkoreka: “Cal convèncer els violents que la violència no és eficaç i superar l’atomització de partits bascos”

ciació Eusko Alkartasuna, l’escissió de l’escissió –Hamaikabat, que reivindica més entesa amb el partit matriu–, hi ha Aralar, una escissió de Batasuna, i hi ha Batasuna mateixa, que es mou, que té cares més o menys conegudes que convoquen actes... Al davant tenim un equip molt poderós, que no juga amb onze jugadors, sinó amb onze milions. A més, aquest equip controla l’àrbitre, els liniers, el 90% del públic, els periodistes que en faran la crònica i els titulars, i no sols: també ha aconseguit que el camp de joc no siga horitzontal, sinó que té una inclinació de 45 graus contra nosaltres, just al límit en què les persones encara poden caminar. 45 graus són suficients perquè la pilota, des del centre del camp i sense que ningú no la toque, entre a la porteria contrària. I els jugadors agressius són al nostre equip, no a l’altre”. “Els onze milions de jugadors que hi ha enfront nostre –continua Erkoreka– tenen moltes eines, molts recursos, controlen el camp i l’opinió pública, i no dubten a fer servir tot això per guanyar el partit i fer-nos perdre per golejada. L’equip contrari

controla la legalitat, les normes del joc, i també ha aconseguit que part del nostre equip no pugui jugar, que el terreny de joc canviï radicalment. La utilització, *ad beneficium proprium*, de la llei de partits per part del govern espanyol, ha estat paradoxal. Nosaltres ja vam denunciar-la en ser aprovada, el 2002. Açò li ha permès d’agafar les regnes del govern basc, per bé que aquesta no era la voluntat del nostre poble.”

Comptat i debatut, el principal repte del nacionalisme basc és, segons Erkoreka, “resoldre els nostres problemes endògens, convèncer els violents que la violència no és eficaç per a jugar a futbol. Si no comparteixen amb nosaltres els criteris ètics, com a mínim que compartesquen els criteris d’eficàcia. L’ús de la violència acaba essent contraproduent, per a l’equip. Això a banda, hem de superar l’atomització: cal trobar mecanismes de concertació i simplificar el panorama polític, per tal de garantir que la nostra força electoral es multiplique i no es divideisca”. Pel que respecta al PNB, “el nostre projecte de construcció naci-

onal és Euskadi, no cap altre. No veureu mai el màxim responsable del PNB a Madrid, mai. A Madrid desenvolupem una activitat parlamentària al servei de la construcció nacional basca. Ja els ho diem, quan arribem allà: per a nosaltres, políticament, el centre és Euskadi, i la perifèria, Madrid. S’empipen, però és així: el president de l’Euskadi Buru Batzar mai no hi és, a Madrid”.

Contra el centralisme. Sánchez Llibre afirma estar cansat d’un discurs molt present a Madrid segons el qual “l’auto-govern de Catalunya o d’Euskadi és una forma de dilapidar recursos”, com també que “els nacionalismes català i basc no tenen dret a participar en l’adopció de les decisions generals”. Ben al contrari, ell troba que “el centralisme ha estat, és i serà, per ell mateix, absolutament ineficient en l’àmbit econòmic, absolutament injust en l’àmbit democràtic i absolutament contrari a qualsevol ideologia que aspiri a l’humanisme i a respectar els drets de les persones i dels pobles.” I hi afegeix exemples contemporanis: “El centralisme acostuma a comportar actituds i procediments antieconòmics. No és igual prendre decisions a 600 quilòmetres que sobre el terreny, ni es coneixen de la mateixa manera les aspiracions de la societat civil si es viu a molta distància dels problemes. Un centralisme exagerat i no racional, desproveït de sistemes de control i de lògica de funcionament, és, per ell mateix, un factor de distorsió del sistema econòmic, susceptible d’empobrir les regions emprenedores i, a llarg termini, de provocar el seu ofec financer i de reduir la seva capacitat de creixement, cosa que també afecta el conjunt de l’interès general. Fet i fet, el protagonisme econòmic ja no correspon als antics estats, sinó a nous conceptes territorials. A Europa, les locomotores del desenvolupament social i econòmic ja no s’anomenen estats, sinó euroregions. L’actuació de l’estat ha resultat en moltes ocasions contraproduent per no haver seguit criteris d’optimització econòmica. L’exemple d’un AVE Madrid-Sevilla, sense connexió amb Europa, n’és un exemple prou il·lustratiu.

En aquest punt, Josep Sánchez Llibre destaca “la necessitat d’enfortir els lligams entre Catalunya i el País Valencià. Com a part determinant de l’arc mediterrani, són dues zones destinades

a una enorme implicació econòmica i social, malgrat la política o els recels. Els romans ja la van tenir molt clara en dissenyar la Via Augusta, que unia Perpinyà, Catalunya i el País Valencià. També va ser una de les recomanacions –exigències– del Banc Mundial i del Fons Monetari Internacional, que els anys 60 reclamaven una via de transport –l’actual AP7–, que lligués Barcelona i València. L’arc mediterrani és susceptible de convertir-se en la Califòrnia mediterrània si totes les parts afectades sabem aprofitar aquesta oportunitat. Per això és bo que tant Catalunya com el País Valencià disposin del màxim autogovern possible, perquè així podran coordinar noves estratègies econòmiques, de transports, comunicacions i logístiques, en ús de les seves competències. És absurd que Catalunya i el País Valencià –o Barcelona i València– es dediquin a competir per convertir-se en el port de Madrid, quan hi ha molt més rendiment econòmic i més eficiència en una actuació conjunta i concertada que aspiri a convertir-se en la gran plataforma logística de la Mediterrània sud i occidental. També és absurd que no hi hagi més insistència a l’hora d’exigir un AVE que ressegueixi el corredor mediterrani”.

El diputat de CiU proclama que “l’estat espanyol és una realitat plurinacional, pluricultural i plurilingüística. De vegades, fent broma, m’agrada simplificar-ho dient que és una realitat *pluriplural*. Des del segle VIII, el territori peninsular va veure l’aparició de diversos nuclis independents, que van anar ampliant el seu territori, que van desenvolupar la seva pròpia cultura i que van acabar convertint-se en nacions veritables amb tots els requisits i identitats que la doctrina sol mencionar com a trets definidors de qualsevol nació. Catalunya, per exemple, era formada per un conjunt de persones que habitaven un territori, amb una llengua comuna, unes institucions pròpies i un sentiment de comunitat. Com qualsevol altra nació, tot i que això incomodi el Tribunal Constitucional. Sempre ho serem, de nació, amb el reconeixement del Constitucional o sense.” “De Felip V ençà –conclou–, l’estat espanyol, amb una ferocitat i una dedicació incansables, ha volgut crear un territori uniforme que, veient què hi havia, no era res més sinó una construcció artificial. I aquesta construcció artificial ha generat també

PRATS I CAMPS

Josep Sánchez Llibre: “El nacionalisme espanyol és expansiu, uniformitzador i incompatible amb uns altres”

un nacionalisme propi, l’espanyol, que, emparat en l’estat, es considera a si mateix com a inexistent. I no ho és pas. El nacionalisme espanyol té un caràcter expansiu, uniformitzador i incompatible amb uns altres. Espanya tindrà problemes estructurals importants mentre no reconegui la seva pluralitat.

Fora del govern... Fa nou mesos que el *lehendakari* no és del PNB i Erkoreka explica que el seu partit vol “impedir que prospere el projecte d’arraconar-nos com a formació política. L’actual govern basc aspira a reduir al màxim el rellevant paper que tradicionalment ha exercit el nacionalisme basc, fins al punt de convertir-lo en un record històric i res més. Paral·lelament, hem d’evitar que la tasca de govern faci malbé, en una sola legislatura, allò que vam construir al llarg de tres dècades, en ocasions conjuntament amb unes altres formacions. Parle de qüestions educatives, culturals, lingüístiques, econòmiques, industrials... En tot aquest temps va configurar-se un model econòmic determinat, amb

els seus punts forts i les seues febleses, però un model autònom, diferenciable del model general espanyol”. En aquest context se situa l’aprovació, per part del PNB, dels pressupostos de l’estat d’enguany: “La nostra decisió ens ha atorgat un protagonisme que ningú no s’imaginava. Al PSE-PSOE i al PP d’Euskadi els interessava, per damunt de tot, que no comptàrem, que ningú no ens trucara per formar cap majoria al Congrés. La nostra autoexclusió, els hauria facilitat les coses. Per això vam entrar en la negociació pressupostària amb esperit constructiu. Després vam veure que el Partit Socialista acceptava els nostres propòsits ambiciosos –el blindatge del concert econòmic–, cosa que ens ha permès de transmetre la imatge que som el partit que té les idees clares, a Euskadi, mentre el govern va desorientat. Sense el nostre suport, el govern espanyol hauria portat endavant igualment els pressupostos... Si cal, fan pinya amb la Unitat del Poble Navarrès i amb Nafarroa Bai alhora.

Victor Maceda